

MÜZİĞİN SİNEMA ÜZERİNE ETKİSİ

Mustafa KABATAŞ*

Özet

Hem sinema hem de müzik aynı amaca hizmet ettiklerinden duyguyu daha derin olarak yakalama noktasında görsellik ve işitsellik birbirini tamamalar niteliktedir. Araştırmanın problem cümlesini, müziğin sinema üzerinde etkisi nedir? Film endüstrisi ne zamandan beri müzikten yararlanmaktadır? Film ve Müzik sektörleri beraber çalışarak ortak bir amaca mı hizmet etmektedirler? Sorularına yanıtları oluşturmaktadır. Araştırmanın amacını ise müziğin insanlar üzerinde, bıraktığı etkiyi sinema ve diğer görsel işitsel sanatlarda da ne kadar çok güçlendirdiğini açıklamak. Günümüz film endüstrisinde müzik ve ses kullanımının hangi aşamaya geldiğini kavramak oluşturmaktadır. Araştırma günümüz film ve sinema endüstrisinin tüm çalışanları, alan uzmanları, eğitmenlerinin film sektörüne müziğin ne kadar önemli olduğunu daha iyi kavratmak, müzik alan uzmanları ve eğitmenlerine de görsel ve işitsel sanatların bir bütün içerisinde hareket etmelerinin daha doğru ve etkili olduğunu kavratmak adına önemlidir. Araştırma verileri toplanırken kaynak ve literatür tarama yöntemi kullanılarak elde edilen bulgular tarihsel ve mantıksal bir çerçeve içersin de toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Film, Sinema ve Müzik, Müzik Sektörü, Film Sektörü

MUSIC EFFECT ON CINEMA

Abstract

Because both cinema and music serve the same purpose, visual and auditory point, they complete each other at the point of capturing emotion deeper. What is the effect of music on cinema? Since when did the film industry benefit from music? Are the film and music sectors working together to serve a common purpose? It creates answers to your questions. The purpose of the research is to explain how much music has strengthened on humans, even in cinematography and other audiovisual arts that have been left out. Today's film industry is aware of the stage in which music and sound are being used. It is important to understand that today's film and film industry employees, field specialists and trainers are better at understanding the importance of music to the film industry and that it is more and more effective for musicians and instructors to move through the visual and audial arts as a whole. When the research data were collected, the findings obtained using the literature and literature survey method were collected in a historical and logical framework.

Keywords: Music, Film, Cinema and Music, Music Sector, Film Sector

* Yrd. Doç. Dr. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, mustafa-kabatas@hotmail.com

Giriş

Müzik ve görüntü ilişkisinde keyfiyetin giderilmesi müzik ve sinema ilişkisi açısından önemli ve iyi bir gelişmeydi. Ancak bu gelişme zaman içinde bir sorunu da beraberinde getirmişti. Bu da müzik listelerinin kullanım sıklığının izleyicide yarattığı sıkınlıktı. Artık her aşk sahnesinde neyin çalınacağı izleyici tarafından bilinir olmuştu. Zaman zaman seyirci bu sahnelerde müziğe katılıyordu. Böylece uzun metrajlı filmler için ona uygun özel müzik besteleme yoluna gidildi. İlk film müziği skoru da 1908 de Assasinat du Duc De Guise filmine bir klasik müzik sanatçısı olan Camille Saint tarafından yapıldı. Özel film skorları hazırlandılar. Bu yöntemin kabul görmesi ile sessiz sinema döneminde yeni besteciler ortaya çıktılar. Özel skor üretim ile orkestralarda çalışma düzeni de gelişti. Orkestra Şefleri dramatik ve aksiyon bölümleri için senkron tutturma gayretine girerek sinemada müziğin kattığı dile katkı sunmaya çalıştılar (Andaç, 2001).

Öncelikli olanı hiç kuşkusuz sinemanın devir hızıydı ve bu sorun zorluk çıkarıyordu. Ayrıca makinistin veya orkestra üyelerinin çıkardığı uyumsuzluklar da vardı. Ama zaman içindeki teknolojik ilerleme ile devir hızının sabitlenmesi ile bu sorun giderek azaldı ve sinemada müziğin dile kattığı etki daha da kendini hissettirdi. Sesli Sinema Dönemi: Edison 1890'lı yıllarda görüntüyü kaydetmeyi bulup geliştirirken Dickson ile sesin kaydı üzerine de çalışmalar yapmışlardı. Kinetoskop ile Edisonun buluşlarından biri olun Fonografin birleştirilmesi sonucu Kinetophone bulunur. Kinetophone ile ses, görüntün çekimi esnasında bir silindire kaydediliyor. Genellikle müzikhol ve revü sanatçılarının görüntülerini ve seslerini kayıt edip izleyiciye sunuyorlardı. Yalnız sorunlu bir cihaz olması nedeniyle istenilen verimliliği sağlayamamıştı. Senkron tutmadığı gibi silindirler çabuk aşındığı için fazla kullanılamıyordu. Sesli sinemanın tarihsel süreci silindirden plak çözümlenmesine geçilmesi ile bazı sorunlar kısmen çözülmüştü. Ama her yeni buluş yeni sanat dalı olan sinema için sorunlarını da beraberinde getiriyordu. Plakların kayıt süresi ile film bobinlerinin kayıt süreleri arasındaki uyumsuzluk, her bir makara film için birden fazla gramofon gerektiriyordu. 2. sorunda cılız plak ve gramofon sesinin yükseltilmesiydi. Bu da hoparlör sisteminin geliştirilmesine yol açmıştır. Sinema birçok sanat dalının birleşimi olduğu gibi (Edebiyat, resim, müzik, tiyatro vb.) birçok bilim dalının da yoğun çaba sarf ettiği bir alandı. Ticari ve sanat-sal geleceği bilim adamları ve sanatçıları yoğun halde üzerine çekiyordu. Sesin gelişimi de sadece sinemanın gelişimi için değil radyo ve televizyon için de oldukça önemliydi. Sesin güçlendirilmesi üzerine yoğunlaşan sesli sinemayla ilgili çalışmaları Birinci Dünya Savaşı sonrası yeniden daha yoğun olarak başladı.

1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacını ise müziğin insanlar üzerinde, bıraktığı etkiyi sinema ve diğer görsel işitsel sanatlarda da ne kadar çok güçlendirdiğini açıklamak. Günümüz film endüstrisinde müzik ve ses kullanımının hangi aşamaya geldiğini kavramak oluşturmaktadır.

2. Araştırmanın problemi

Araştırmanın problem cümlesini, müziğin sinema üzerinde etkisi nedir? Film endüstrisi ne zamandan beri müzikten yararlanmaktadır? Film ve Müzik sektörleri beraber çalışarak ortak bir amaca mı hizmet etmektedirler? Sorularına yanıtları oluşturmaktadır.

3. Yöntem

Araştırma günümüz film ve sinema endüstrisinin tüm çalışanları, alan uzmanları, eğitimcilerinin film sektörüne müziğin ne kadar önemli olduğunu daha iyi kavratmak, müzik alan uzmanları ve eğitimcilerine de görsel ve işitsel sanatların bir bütün içerisinde hareket etmelerinin daha doğru ve etkili olduğunu kavratmak adına önemlidir. Araştırma verileri

toplanırken kaynak ve literatür tarama yöntemi kullanılarak elde edilen bulgular tarihsel ve mantıksal bir çerçeveye içersin de toplanmıştır.

4. Bulgular ve Yorumlar

Hareketli görüntülerin perdeye yansıtılması cihazları bulunmadan önce duvarlara fotoğrafların ya da resimlerin yansıtıldığı cihazlar bulunmuştur. Büyülü fener, tomotrop, fenkistiskop, zoetrope, daedaleum gibi cihazlar bulunarak bu denemeler sürdürülmüştür (Konuralp, 2004).

Araştırmacılara göre büyülü fenerle yapılan gösterilerin bazılarında müzik kullanıldığından bahsedilmektedir. Fotoğraf 01 Emile Reynaud ve praksinoskop cihazının çizilen 1891-1896 yılları arasında Emile Reynaud praksinoskop adlı cihazı yapar. Bu cihazla “Theatre Optique” adlı 15-20 dakikalık hareketli resimlerden oluşan bir gösteriyi müzikle sunar. Ardından Lumiere kardeşlerin 28 Aralık 1896 yılında yine kendi yaptıkları sinematograf adlı cihazlarıyla halka toplu ilk film gösterisini bir piyano ile çalınan müziğin eşliğinde sunar. Böylelikle sessiz sinema dönemince 4 Reynaud, Charles Emile: theatreoptique Fotoğrafi Çevrimiçi sürecek olan canlı performansın olduğu müzikli film gösterimi başlamıştır. Bu gösterilerde salonun büyüklük ve katılımına bağlı olarak orkestra veya sadece bir piyano ve bir vurmali çalgıdan oluşan gruplar günün popüler ya da klasik melodilerini çalmaktadırlar. Müziklerde ne çalınacağı her yerde farklı olmaktadır. Burada akla gelen soru bu kısa gösterim süresinde müziğin niçin kullanıldığı olmaktadır. Sadi Konuralp müziğin kullanılma nedenini üç ana başlık altında yorumlamaktadır (Konuralp, 2004).

Ortaya sürülen ilk neden önemli bir sorundan kaynaklanmaktadır. Bu da sinema gösteri cihazının (projeksiyon) gürültülü çalışmasıdır. Bu yüzden müziğin bu aletin çıkardığı sesi örtmek için kullanılmış olduğu öne sürülmüştür. O dönem projeksiyon aletinin izleyici ile aynı yerde olduğu göz önünde tutulursa çıkaracağı sesin rahatsızlığı ortadadır. Sadece bu nedenle müziğe ihtiyaç duyulsaydı, projeksiyon cihazının izleyiciden uzaklaştırılıp salon dışına çıkarılmasıyla sorunun halledilmiş olması gerekirdi. Oysa müzik sinemada devam etmiştir. Araştırmalar sinema ile müziğin birlikte olmasının tek nedeninin projeksiyon makinesi olmadığını ortaya çıkarmıştır. Çünkü projeksiyonun gürültüsünün dışında sinema salonunda hiçbir ses yoktur. Dolayısıyla sessizlik de seyircinin adapte olmasını güçlendireceği düşünülmüş ve sessizliği aşmak için müzik kullanıldığı da başka bir açıklama olarak sinemaya müziğin gerekliliği bağlamında açıklanmıştır (Işıkhana, 2008).

Diyalogun, çevre seslerinin ve efektlerin olmadığı bir sinema salonundaki sessizliği ritmik ve-veya melodik müzikle aşmak, efektlere bir perküsyon aleti koymak seyircinin soluk hareketli resim ve görüntülerin algılama desteği olarak yorumlanmıştır. Bunun dışında önemli olarak görülen 3. yorumun da müzik-dramatik açıdan bakılmasıdır. Sadi Konuralp bunu açıklarken Opera ile sinemayı karşılaştırır. Operanın içinde müzik, bale, edebiyat, resim, dekor kostüm, oyunculuk, yönetmenlik dahil bir çok sanat kolunun varlığı görülür. Başka bir bakışla Operayı resim, edebiyat, tiyatro ve müziğin birleşimi olarak görebiliriz. Sinemayı ise bir nevi opera olarak görebiliriz der Sadi Konuralp, Operadan eksiği Müzik, fazlası ise fotoğrafçılıktır. (Konuralp, 2004)

Sinemanın bu yönden bir müzik dramatik yapı olma potansiyeli taşıdığını söyler. Müziğin sinema’ da kullanılmasının başka yorumları da vardır. Filmin gösterildiği yerlerin müzikhol olma gerekçesini öne sürenler olduğu gibi, seyircilerin hareketli görüntüleri karanlık bir mekanda hareketsiz izlemenin zorluklarını öne sürmeleri de bu tip yorumlar arasındadır. Ama tüm bu yorumların bileşkesi ile bakıldığında sinema ve müziğin kullanılmasının günümüzde bile vazgeçilmez olduğu gerçeğidir. Günümüzde müziksiz film elbette vardır. Ama bunların birçoğunun içinde bile müzik ya ortam müziği olarak (bar, kafe gibi mekân çekimlerinde) ya da radyo kaset gibi aletlerden gelen müzik, iç müzik tekniği ile sinemada kullanılmıştır. Müzik günümüze kadar önemli bir element olarak sinemanın içinde hala aktif ya

da pasif kullanılmaktadır. Sessiz Sinema Dönemi: Sinemanın gelecekteki öneminin farkına varılınca sinemanın müzikhollerden çıkıp sinema salonlarına geçtiği görülür. Amerika da bu tür mekânlar oldukça fazlaydı (Işıkhan, 2008).

Sinemaya 5 centlik nikel parayla girildiği için sinema salonları nickelodeon adıyla anılmıştır. Bu dönemdeki filmlerde müzik için piyanonun yanı sıra fonograf, fonola gibi cihazların da kullanıldığı görülmektedir. Piyanist ile beraber efektörlük yapan kişi (vurmali çalgı ve benzeri aletleri kullanan) sinema için gerekli görülen efektlerin icrasını sağlıyordu. Bugün dijitalleşen efekt dünyasında, bir sinema filmi için gerekli binlerce efektif ses bir DVD'ye sığmaktadır (Ünlü, 2004).

Oysa o yıllarda efektör bir bardağın kırılma sesini bir çekiçe birlikte çanağa vurarak sağlamaktaydı. Bu küçük çözümler efektif seslerin doğadan kaydedilip bugüne gelmesindeki başlangıçtır. Piyanistler ise müziklerini daha önce de belirtildiği gibi her salonda farklı icra ederlerdi (Ünlü, 2004).

Farklı icranın yanı sıra çaldıkları müziklerin sahneye uygunluğu da çok düşünülmemekteydi. Sinema ve müziğin karşılıklı etkileşimi ve gelişimi devam ediyordu. Sessiz sinema geliştikçe müzisyenlerin sinemayı algılaması ile kurulan ilişki sonucunda oluşan bilinç, görüntü ile icra edilen müziğin sahneye uygunluğunu dikkate almaya başladılar. Duygusal sahnelerin müzikleri ile aksiyon sahnelerinin müziklerini ayrı ayrı seçmeye başladılar. Seçmenin sonraki aşamasında sahnenin duygusuna ve aksiyonunun coşkusuna göre klasik veya popüler müzikler seçilmeye başlandı. Bu gelişmenin sonucunda doğal olarak piyanistlerin görüntüye uygun müzikler düşünmesine rağmen repertuardaki farklılıkları aynı filmlerin oynadıkları çeşitli salonlarında devam etmekteydi (Durmaz, 2003).

Başka bir anlatımla aynı film için farklı sinemalarda her sahnenin duygu ve aksiyonuna uygun olarak müzik seçilmesine rağmen, bir salonda o sahne için irca edilen müzikle başka salondaki müzik aynı değildi. Kısaca piyanistlerin keyfiyeti devam etmekteydi. Bu keyfiyette bazı icra edilen ezgiler ile onu besteleyen yaşayan besteciler arasında zaman zaman icra yanlışlıkları zaman zaman yaşayan bestecilerin bunu istememesi yüzünden tartışmalara neden olabiliyordu. Bu tartışma süreci ve hoşnutsuzluklar sinema ve müzik ilişkisinin tarihsel sürecinde filmlere özgün besteler yapma veya bazı duygulara göre müzikler seçilmesi artık kaçınılmazdı (Durmaz, 2003).

Müzik sinema ilişkisindeki gelişmeler devam ediyordu. Piyanist ve efektörün yanına önce keman sonrasında viyolonsel de katılınca bir trio oluştu. Enstrüman zenginliği çeşitli duyguların tarifi için ezgiler bestelenmesini hızlandırdı. Artık her duyguyu tarif için besteler ya da klasik parçalardan varyasyonlar yapılmaya başlandı (Durmaz, 2003).

Besteciler tarafından bunlar tasniflenerek kataloglar oluşturulup bastırılmaya başladılar. Bu kataloglardan bazıları Kinotek, Tabellenmusik, Pianothek, Pianorgan vb. Bu bestecilerden en çok bilineni olan kinotek koleksiyonu bestecileri arasında olan Giuseppe ve Becce'dir. Bu besteci kolektif üretiminin koleksiyonları sessiz sinemanın son 10 yılında oldukça meşhur olmuş ve sıklıkla kullanılmıştır. Büyük sinema salonlarında piyanonun yerini orkestra almıştı. Piyanonun sesi büyük salonlarda cılız kaldığı için orkestraya geçilmesi zorunluluktan. Tabii aralarda orkestranın dinlenmesi de gerektiği için molalarda da müziğin devam etmesi gerekiyordu. İşte bu zorunluluk daha gür sese sahip olan orgu sinema salonuna taşıdı. Org sinema salonuna önceleri eski kilise orgu olarak girmişti. Zamanla bu orgların üzerinde değişiklikler ve eklemeler yapıldı (Durmaz, 2003).

Başka enstrümanlarının seslerinin yüklendiği gibi bazı efektif seslerin de orgların üzerine yüklendiği görülür. Böylece sinema orgu sinema dünyasına girmiştir. Üzerlerinde polis sireni, dalga sesleri vapur düdüğü, rüzgar fırtına çan sesleri gibi bir çok efekt seslerini de artık üzerinde taşımakta ve perdedeki görüntüye daha bir gerçeklik kazandırmaktadır. Böylece org artık hem bir efekt cihazı hem de bir enstrümandır. Gelişmeler devam ederken orgun ve orkestranın ardından film dağıtımçıların müzik denetimini ele geçirmesiyle artık müzisyenin

repertuar keyfiyetine de darbe vurulmuş oldu. Kataloglamış müzikler ve her film için müzik listeleri, bu müziklerin kullanılacağı sahnelere kadar film için müziğe gidiş de başlamış oldu. Öyle ki, bu listeler salonların ve orkestraların büyüklüğüne uygun halde hazırlanmıştı. Müzik ve görüntü ilişkisinde keyfiyetin giderilmesi müzik ve sinema ilişkisi açısından önemli ve iyi bir gelişmeydi. Ancak bu gelişme zaman içinde bir sorunu da beraberinde getirmişti. Bu da müzik listelerinin kullanım sıklığının izleyicide yarattığı sıkınlıktı. Artık her aşk sahnesinde neyin çalınacağı izleyici tarafından bilinir olmuştu (Işıkhani, 2008).

Zaman zaman seyirci bu sahnelerde müziğe katılıyordu. Böylece uzun metrajlı filmler için ona uygun özel müzik besteleme yoluna gidildi. İlk film müziği skoru da 1908 de *Assassinat du Duc De Guise* filmine bir klasik müzik sanatçısı olan Camille Saint Saens tarafından yapıldı. Bunun gibi 1913’de *Der Student von Prag* için Joseph Weiss, 1914’de *Cabiria* için İldebrando Pizzetti, *Rapsodia Satanica* için Pietro Macagni, 1915 de *The Birth of a Nation* için Joseph Carl Breil, 1916’da *Civilisation* için Victor Schertzinger vb. Özel film skorları hazırladılar. Bu yöntemin kabul görmesi ile sessiz sinema döneminde yeni besteciler ortaya çıktılar. Özel skor üretim ile orkestralarda çalışma düzeni de gelişti (Işıkhani, 2008).

Orkestra Şefleri dramatik ve aksiyon bölümleri için senkron tutturma gayretine girerek sinemada müziğin kattığı dile katkı sunmaya çalıştılar. Öncelikli olanı hiç kuşkusuz sinemanın devir hızıydı ve bu sorun zorluk çıkarıyordu. Ayrıca makinistin veya orkestra üyelerinin çıkardığı uyumsuzluklar da vardı. Ama zaman içindeki teknolojik ilerleme ile devir hızının sabitlenmesi ile bu sorun giderek azaldı ve sinemada müziğin dile kattığı etki daha da kendini hissettirdi. Sesli Sinema Dönemi: Edison 1890’lı yıllarda görüntüyü kaydetmeyi bulup geliştirirken Dickson ile sesin kaydı üzerine de çalışmalar yapmışlardı. Kinetoskop ile Edisonun buluşlarından biri olun Fonografin birleştirilmesi sonucu Kinetophone bulunur. Kinetophone ile ses, görüntün çekimi esnasında bir silindire kaydediliyor. Genellikle müzikhol ve revü sanatçılarının görüntülerini ve seslerini kayıt edip izleyiciye sunuyorlardı. Yalnız sorunlu bir cihaz olması nedeniyle istenilen verimliliği sağlayamamıştı. Senkron tutmadığı gibi silindirler çabuk aşındığı için fazla kullanılamıyordu. Sesli sinemanın tarihsel süreci silindirden plak çözümlenmesine geçilmesi ile bazı sorunlar kısmen çözülmüştü. Ama her yeni buluş yeni sanat dalı olan sinema için sorunlarını da beraberinde getiriyordu (Işıkhani, 2008).

Plakların kayıt süresi ile film bobinlerinin kayıt süreleri arasındaki uyumsuzluk, her bir makara film için birden fazla gramofon gerektiriyordu. 2. sorunda cılız plak ve gramofon sesinin yükseltilmesiydi. Bu da hoparlör sisteminin geliştirilmesine yol açmıştır. Sinema birçok sanat dalının birleşimi olduğu gibi (Edebiyat, resim, müzik, tiyatro vb.) birçok bilim dalının da yoğun çaba sarf ettiği bir alandı. Ticari ve sanatsal geleceği bilim adamları ve sanatçıları yoğun halde üzerine çekiyordu. Sesin gelişimi de sadece sinemanın gelişimi için değil radyo ve televizyon için de oldukça önemliydi. Sesin güçlendirilmesi üzerine yoğunlaşan sesli sinemayla ilgili çalışmaları Birinci Dünya Savaşı sonrası yeniden daha yoğun olarak başlattı. American Telephon and Telegraph Corporation’un bir yan kuruluşu olan Western Electric and Bell Telephone Laboratories yeni bir plak tabanlı sesli film sistemi üzerine çalışırken, Dickson ve Eugene Augustine Lauste ise 1910’ların başlarında yaptıkları photoci-nematopheni geliştirmeye devam ediyorlardı. Photocinematopheni plak tabanlı ses sisteminin aksine film üzerine kaydedilecek olan film tabanlı sesli film sistemiydi. “Bu gelişmeler arasında film müziği açısından önem taşıyan iki önemli olay vardır (Sarioğlu, 2008).

Biri 1919’da Almanya’da Josef Engl, Joseph Massole ve Hans Vogt adlı üç kişinin geliştirdikleri ve adını Almanca üç kişinin emeği anlamına gelen Tri Ergon verdikleri sesli film sistemi, diğeri de Lee De Forest’in 1922’de geliştirdiği Phonofilm sistemi. Fotograf TriErgon Sesli Film Sistemi. 1927’de Fox film Şirketi Amerika’daki kullanım haklarını satın alması ile TriErgon sistemi değer kazanır. Bu kazanımdan bir süre sonra Warner Bross ile rekabette bu sistemden yararlanılacaktı. 1925’te Western elektriks’in bulduğu Vitaphon adlı sesli film sistemini küçük bir film Şirketi olan Warner Bross kullanmaya karar verir. Bu kararın ardından

Don Juan'ı 1926'da çekilir. Filmde diyalogları değil Müzik ve efektleri sesli kaydeder ve kullanırlar. Filmin özel müzik skorunu da William Axt bestelemiş, New York Filarmoni orkestrası da seslendirmiştir. Warner Bross film Şirketi, uzun metrajlı Don Juan adlı filminde diyalogun sesli verilmemesine karşın müziğin tamamını sesli verilmesini özellikle yapmıştır. Yapmak istediği orkestra kaydının geniş hacimli orkestra sesiyle bu kayıtların küçük salonlarda bile izleyici üzerinde yaratacağı etkiydi. Her sinema salonuna orkestranın götürülmesi imkânsızdı (Sarioğlu, 2008).

O halde kayıt bu iş için ince düşünülmüş bir başlangıçtıydı. Etkinin yarattığı hoşnut izleyici Warner Bross'un sonraki işlerini de vitaphon sesli sistemi ile yapılmasını devam ettirdi. Fox film Şirketi Tre Ergon sisteminin haklarını aldığı için başka bir ses sistemi yaparak filmlerini göstermeyi düşünürler Fox Case Movietone. Bu sistem Tre Ergon ile Theodore W. Case ve Earl J. Sponable adlı kişiye patentin çalıştırmalarını birleştirerek oluşturdukları yeni bir film tabanlı sesli film sistemiydi. Fox filmcilik de diyaloglar yerine müzik ve efekt kaydı yapar ve bunları kullanır. Ama Film şirketi Vitapon ve Warner Bross' un bir adım önüne geçmek için başka bir müzik türü ve kullanım biçimi yapmaları gerekiyordu; filmin özel müzik kuşağına şarkı koyar. Şarkının adı Charmaine dire Erno Rappe ve Lew Pollack tarafından bestelenmişlerdir (Huber and Runstein, 2005). Fox film şirketi de irili ufaklı sinema salonlarına Warner Bros gibi göz diktiği için şarkılı müzikler ile onların önüne geçmeyi başarmışlardı. Aylar sonra Warner, The Jazz Singer (Caz Şarkıcısı, 1927) filminde Al Johnson'ın (You ain't heard nothing yet) Henüz bir şey duymadınız sözleriyle bir tarih yazdı. Bu, basit bir mikrofon yerleştirme numarasıydı, ama endüstri için önemli bir adım oldu. Bu filmle sesli film döneminin diyaloglar da dahil artık başlamasının gerektiği anlaşılmıştı (Huber and Runstein, 2005.).

Warner Bross 10 ay sonra 57 dakikalık Lights of New York'u bütünüyle sesli film olarak çeker ve her yönüyle tam olan sesli film dönemini başlatmış olur. Her sektördeki ani değişimlerin sonuçları sorunları da beraberinde getirdiği gibi, sesli filmdeki gelişmelerinin yarattığı bu ani sıçramanın da sonuçları ağır oldu. Sesli film kesinleşip sessiz film darbeyi yiyince çalışanların çoğu işsiz kalmıştı. Bunların arasında müzisyenlerin de olması çok normaldi. Çünkü her sinema salonunda en az bir piyanist bir de efektör olduğu düşünülürse bunların sesli filmlerin gelmesi ile sinema salonlarında yapacakları işler artık bitmişti. Zamanla müzisyenler işlerine, kimisi besteci, kimisi de film şirketlerinin orkestra elamanı olarak geri dönmüşlerdir. "Besteciler ise bu sefer sesli film ürünleri için skor yazmaya koyuldular. Sessiz filmlere vurmalı çalgılarla eşlik eden kimi müzisyenler, radyo şirketlerinde ses efektçi si olarak çalışmaya başladılar (Huber and Runstein, 2005).

Paçalarını kurtaramayanlar orgcular oldu: Sesli sinema, hem sinema orgunu hem de org virtüözlük sanatını bir anda silip süpürmüştür. Bu arada şirketler plak tekniğini tamamen baraktılar. Film üzerine sesi kaydetme sistemi senkron sorununu çözmek için 16 kare yerine 24 kareye geçmiş ve bu gelişmeyle sessiz sinema dönemini tamamen kapatmış oldular. Sesli sinemanın işsizlik dışında ikinci büyük sorunu da çekim sırasında ses kaydından sorunlar yaşamasıydı. Sesin çekim sırasında kaydedilmesi ile gürültülü çalışan kameralar ses geçirmeyen odalara konulduğundan filmlerde hareketsizlik, mikrofonların kötülüğünden müzik ve doğal ortamın kötü kalite kayıtları ile sessiz sinema döneminde bir ivme kazanmış olan sinema dili de gerilemeye başlamıştır (Terlikol, 2006).

Müzikler, kurgu sorunu yüzünden sonradan ses kuşağına eklenemediğinden, orkestralar, canlı kayıta çalmak zorundaydılar. Bu da düşük volümlü çalmalarını zorunlu kılıyordu. Bunun da nedeni, diyalog ve ortam seslerinin de aynı anda kaydedilmesidir. Müzik bu sesleri bastırmamalıydı. Sonuç kötü bir müzik kaydı oluyordu. Her yeni sorun bir çözüm arayışını getirmesi zorunluydu. İlk çözüm arayışı müzikler için Almanlardan gelir. Almanlar müziği kaydedip çekim sırasında playback yöntemini yaratarak şarkıcının söyler gibi yapmasını sağladı. Bu yöntem oldukça işe yaradı (Terlikol, 2006).

Bu yöntemin yanı sıra sonradan seslendirme (post dubbing), çok kanatlı kayıt Applause ve mixleme yöntemleri, 1931 sonrası kamerada gürültünün giderilmesi ve boom mikrofonların ortaya çıkışı da gerçekleşince sinema dilinin tekrar eski haline gelmesi sağlanmış oldu. Sessiz filmlerde kullanımda sorun çıkarmayan müziğin sesli film döneminin üstelik sorunların çözüm getirilmekte zorlanılmasına rağmen vazgeçilmez unsur olmuştur. Sinemanın ilk sesli filmlerin türlerin çoğunluğu müzikallerdi. 1930'ların ekonomik krizin etkisi ile izleyicinin eğlenceli filmler tercih edebileceği düşüncesi çok ön plandaydı. Başka bir nedeni de izleyici sesli filmin müzikle gelmiş olmasındaydı (Terlikol, 2006).

İlk sesli filmlerde diyaloglar yazılı verilirken müzik hep vardı. Bu da izleyicinin sesli filmin ilk anlarında filme müzik olgusuyla ulaşmasını sağlamıştı. Üstelik yapımcıların sesli filmin ilk yıllarında müziğin görüntü ile birleştiğinde görüntünün daha da zenginleştiğini görmüş ve müziğin gücünü kavramışlardı. Böylece müzikaller, çarpıcı, zengin dekorlar önünde kalabalık oyuncu kadrosuyla gerçekleştirilen, bol şarkı ve dans numarası içeren, eğlenceli, sıkıntıları giderici „müzikal komediler, kaçış filmleri olarak tanımlanmışlardır. Bu tanım, Broadway geleneğinden yararlanan sinema endüstrisi tarafından, dönemin ekonomik sorunlarıyla bunalmış seyircilere yönelik müzikal filmler aracılığıyla yapılmış ve seyircinin gösterdiği ilgiyle onaylanmıştır. Bu gelişmeler her film şirketinde müzik sorunlarıyla uğraşabilecek müzik direktörleriyle anlaşma sağlanmasını getirmişlerdir. Kriz sonrası Amerikan sineması konulu filmler dönemine girer (Owsinsky, 2009).

Müzik yine vardır filmlerde ama bu sefer kullanımı farklıdır artık. Müzik, diyalogsuz geçen yerlerde seyirci sıkılır endişesiyle bir kapatma görevi görmektedir. Örneğin Alfred Hitchcock' un blackmail (1929) filmi İngiltere'deki ilk sesli filmlerdendir. Müzik, doğal olarak sessiz film döneminin etkilerini taşır (Andaç, 2001)

Bir polisini günlük işinin yaklaşık beş dakika gösterilmesi, Anny Ondra'nın cinayeti işledikten sonra sokaklarda bilinçsizce dolaşması, şantaj yapan adamın kaçışı gibi sahneler hep müzikle verilmiştir. Skor, filmde dramatik açıdan önemli bir rol oynamaktaysa da, sessiz filmde sesli filme geçiş özelliklerini bünyesinde taşımaktadır. Müzik kullanım tekniklerinde giderek bir klişeleşme görülmekteydi (Selanik, 1996).

Duyguların veya müziğin kullanım yerlerinin bile benzeştiği gözlenmektedir. Müziğin kullanılacağı yerler de müzisyen ya da icra enstrümanın göstermek de bu tür uygulamalardan biriydi. Örneğin sokak sahnelerinde laternacı, kapalı mekânlar da radyo veya gramofon veya bir aşk sahnesinde kemancının keman çalarak oradan geçmesi gibi. Kısaca tüm bu kullanım biçimleri klişeleşmişti. Bu klişeleşmeye müdahale kriz sonrası konulu film döneminin başlamasına rastlar. Öncelikle yeni müzik eserleri bestelemek daha ekonomik olacaktı. Böylece film stüdyoları, müzik dairelerini yeniden düzenlediler. Besteciler, aranjörler, orkestartörler, kopistler, kütüphaneciler, vokal direktörleri vb. hepsi müzik dairesinde görev yapmaya başladılar. Burada unutulmaması gereken bir nokta var, o da Amerika, Avrupa'daki sinemanın aksine daha kolektif bir üretim içinde olduğundan sinemanın daha büyük şirketlerle daha kalıcı ve sürekliliğe dönük bir Amerikan Sineması olmasıdır. Hollywood da böyle doğar ve bugüne varlığını sürdürerek gelir. Sessiz dönem boyunca Amerikan sineması kendi yapısını kurduğu gibi hedeflerini ve bu hedeflerine uygun stratejisini de kuruyor. Avrupa sinemasındaki, bugün bile söz konusu olan bireyci yaratıcılık yöntemine karşın kolektif ve uzmanlaşmış çalışmayı uyguluyor başından beri Amerikan sineması gücünü bundan elde ediyor. Avrupa'da ise film için müzik çoğunlukla çağdaş bestecilere sipariş ediliyordu. Bunun en önemli nedeni Avrupa'da Amerika'daki müzisyenlerle anlaşma yaparak film stüdyosunun çatısı altında barındıracak büyük stüdyoların olmayışıdır. Bu yüzden Hem İngiltere film dünyası Elstree hem de Almanya'daki film dünyası UFA çağdaş bestecilerle çalışarak sürekli bir harcama yerine sadece film bazlı harcamayı daha uygun bulmuştur. Bu da Avrupa ve Amerikan sineması arasında film müziklerinde farklılıklar oluşturmuştu (Sarioğlu, 2008).

En önemli fark hiç kuşkusuz bestecinin sadece sinema müziği ile uğraşmaması müzik yaşamının belli bir kısmını bu işe ayırmasıdır. Avrupalı besteciler yılın 3 ayını sinema için müziğe, 9 ayını ise müzikal Scognamillo, Giovanni: Amerikan Sineması, İstanbul, Ağaç Yayıncılık, Mayıs 1994, s. 13 besteleri için kendine ayırıp çalışmalarını sürdürüyorlardı. Bazı besteciler daha önce yapmış oldukları kendi eserlerinin belli kısımlarını ya da tamamını filmlerde kullanabiliyorlardı. Avrupa’da yönetmen besteci ilişkisi daha sıkı ve yakın çalışıyorlardı. Yönetmen kendi bestecisini kendi seçer ve filme gerekli müzikler için birlikte çalışırlardı. Eisenstein Prokofiev, Renoir Kosma, Clair Jaubert gibi ortaklıklar 1930’lı yılların belli başlı ortak çalışan yönetmen ve müzisyenleriydi. Salonlarda ilk çok kanallı film müziği denemesi Walt Disney stüdyosu tarafından 1940’da fantasia filminde denenir. Ancak savaş zamanı olması ile sinemacılardan beklenen ilgiyi görmez (Sarioğlu, 2008).

2.Dünya savaşı sonrası manyetik bantların ortaya çıkışı ile kayıt ve kurgu kolaylaşmıştı. Ama hala ses kayıt teknikleri zayıftı. Orkestranın sesi icra esnasında yoğun ve sesin hacmi ile şiddeti yüksek olmasına rağmen kayıtlarda düşüktü. Efekt ve diyalogda müzikle birleşip de mix’lendiğinde duyum daha da düşmekteydi. Televizyon yayın araştırmaları da gündeme gelince stereo çok kanallı sistem yeniden ele alındı. 1953’te The Robe adlı filminde Alfred Newman’ın film skoru ilk stereo film müziği oldu. 1950 sonrası film müziğinde jazz, atonal ve elektronik müzikli skorların denemeleri de başarı ile sonuçlanır. 1960 sonrası televizyonun gelişimi ve yaygınlaşması ile film dünyasının gelirlerindeki düşüş, film yapım ücretlerinin artışı, büyük stüdyolarını film yapımlarını azaltmıştı. Stüdyo bütçelerinde indirim gidilmesi, müzisyen grevleri müzik dairelerinin dağılmasına neden olmuştur. Müzik dairelerin dağılmasının ardından bağımsız film müziği yapımcıları oluşmuş. Bağımsız film müziği bestecilerinin yanı sıra popüler müziğin belli başlı isimleri de film müziği alanında çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu da sinemada müziğin stil olarak zenginleşmesine yol açtı. Avrupa’da özellikle Fransa’da başlayan Yeni Dalga akımının sinemada kullandığı müzik stili de kabul görür. Kısa motifli, az sayıda enstrümanla çalınan müzikler, ya da romantik açıdan zengin, piyano ve vurmali çalgılarla donatılmış geniş orkestra skorları, 1960 sonrası Avrupa sinemasının film müziklerinin en genel karakteristik özelliği olur. Sesin geliştirilmesi çalışmaları bitmemiş, stereo ses kaydı ve yayınının yanı sıra quadrophonic ses düzenleri de sinema dünyasına girmiş. Filmden gelen hışırtıyı giderebilecek yöntemler de araştırılmaya devam edilmiştir. 1975’te Dolby firmasının patentini aldığı yeni film ses sistemi Nashville filminden sonra sinemada uygulanır oldu (Huber and Runstein, 2005).

Bugün artık Sürround ses tekniği ile çoklu kanallı ses sistemleri sinemada uygulanmaktadır. Bu da efekt ve müzik yayınının izleyici üzerindeki etkisini en üst düzeye taşımaktadır. 1960 döneminin bestecileri; Alessandro Cicognini, Georges Delerue, Nino Roto, Ennio Morricone, Ron Goodwin, Laurie Johnson, Mikis Theodorakis, Manos Hadjidakis vb. Günümüzde film müziğinin geldiği en son aşama digital kayıt sistemi ile oldukça kolaylaşmış; kullanışlılığı sesin kalitesi ile sinemada ses anlamındaki işlerin kolaylaşmasını sağlamıştır. Müzik stillerinde her türlü müziklerin kullanılmaya başlandığı görülmüştür. 1980 sonrası önemli film müziği bestecileri James Horner, James Newton Howard, Alan silverstri, Basil Poledouris, Michel Colombier, Michael Kamen Hans Zimmer, Elliot Goldenthal, Mark Isham’dır.

Sonuç

Müziğin insanlar üzerine etkisini düşündüğümüzde tartışılmaz bir etkiye sahip olduğunu gördük. İnsanlar yüzyıllardır müzikle terapi yapmakta insanların algılarını müzikle değiştirmektedirler. Son zamanlarda müziğin tedaviye yardım amacı ile kullanılması, pazarlama stratejisi olarak kullanılması, spor müsabakalarında stratejik önemini belirleyen birçok akademik yayın olduğunu da gözlemlemekteyiz. Sinema ve film endüstrisine bakıldığında da müziğin önemini yıllar önce fark edip güncel müzik sektörünü yakından takip etmektedirler. İki alanda da insanları etkileyip onlara vermek istenen duygu mesaj amaçlanmaktadır. Bu sebeple müzik ve sinema aynı yolda beraber yürüyecektir. Bugün günümüzde ünlü filmler için yazılmış müzikler yani o filmin Soundtrackları albüm olarak çıkartılıp dinleyici ile buluşturmaktadır. Besteciler özellikle bir film senaryosuna yönelik besteler yapmaktadır. Sinema salonlarında izleyiciyi en derinden cezbetmek için üstün özellikli görüntü sistemlerinin yanı sıra son teknoloji ürünü ses sistemleri kullanılmaktadır. Ülkemizde bu gelişme daha yavaş olsa da tiyatro eğitimi verilen yerlerde ses eğitimi de verilmekte radyo televizyon eğitimi verilen yerlerde mikrofon, mix ve mastering eğitimleri de verilmekte olduğunu görmekteyiz. Buna karşılık müzik teknoloji eğitimi verilen yerlerde ise animasyon eğitimi gibi eğitimlerinde verildiğini görmekteyiz. Görüntü ve müziğin birbirinden ayırt edemeyeceğimiz gerçeğiyle ve yeni yüzyıl müzik eğitimcisi olmamız gerekliliği bilinciyle müzik eğitiminin verildiği profesyonel yerlerde seçmeli veya zorunlu görüntü, animasyon, görüntü ses senkronu içeren derslerinde verilmesi noktasında duyarlı olmalıyız. Okul öncesi yaşta çocuklarımızın algılarının çok daha açık olduğunu düşündüğümüzde öğrenmede ses ve görüntünün olması şüphesiz tartışılmaz bir konudur. Ülkemizde son yıllarda bunla ilgili yeni yeni çalışmalar yapılmaktadır batıdan alınan çizgi filmler yerine, toplumumuzun kültür yapısını koruyan karakterler içeren ve bizim öz kendi etnik müziğimizi içeren çizgi filmlerin olması yetişmekte olan neslimiz için daha düzgün bir zihin sağlamaktadır. En erken yaşlardan itibaren gelişen ses ve görüntü algımız günümüz sinema örneklerine kadar uzanır eskiden sadece belli grup ve müzisyenler film müzikleri yapsalar da artık tüm müzisyenlerimizin sinema sektöründe de çalışma kaygısı bilinci olmuştur. Günümüzde 5D sinema salonları çok boyutlu görüntü, surround: Üç boyutlu ses veya İngilizce adıyla "environmental audio" veya "surround sound", seslerin geliş yönlerini gerçekçi bir şekilde ayarlama teknolojisidir. Örneğin, kullanıcının arkasından gelmesi gereken su sesi gerçekten de arkasından geliyormuş gibi yollanan ses sistemleri, izleyicinin algısını kuvvetlendirmek adına hareketli ve titreşimli koltuklar kullanılmaktadır. Ülkemizde ses ve görüntü alanında yapılan çalışmaların artması adına gerekli teknolojik ve fiziki alt yapının kurulması desteklenmelidir. Alan uzmanları birbirleriyle uyum içersin de çalışarak ortak payda da buluşmalıdır. Film ve müzik endüstrilerimiz güçlenmesi adına devletimizin teşviklerini arttırması gerekmektedir. Ses ve görüntü alanında profesyonel ve amatör çalışanların kendilerini gösterebileceği sempozyumlar, kongreler, yarışmalar düzenlenmelidir. Toplum olarak korsandan uzak durarak, sinema sektörüne ve müzik sektörüne gereken saygıyı göstererek bu sektörlerimizin gelişimine katkı sağlamalıyız.

Kaynakça

- Andac, O., Topcu, Y., Yilmaz, V. T., & Guven, K. (2001). Bis (triethanolamine) cadmium (II) and-mercury (II) saccharinates: seven-coordinate complexes containing both tri- and tetradentate triethanolamine ligands. *Acta Crystallographica Section C: Crystal Structure Communications*, 57(12): 1381-1384.
- Avşar T. (2002). *Estetik*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Baynes, K. (2002). *Toplumda sanat*. Yusuf Atılgan (Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çalışlar, A. (1986). *Gerçekçilik estetiği*. İstanbul: D Yayınevi
- Durmaz, S. (2003). Spektral audio bilinci ve kaset kültürü. *Popüler Müzik Araştırmaları Derneği Dergisi*, 1(1), 140–157.
- Fidan, N., ve Erden, M. (1986). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Huber, D. M. and Runstein, R. E. (2005). *Modern recording techniques (Audio engineering society presents)*. 8 th Ed., New York: Focal Press.
- Isikhan, C., & Ozcan, G. (2008). A survey of melody extraction techniques for music information retrieval. *In Proceedings of 4th Conference on Interdisciplinary Musicology (SIM'08)*. Thessaloniki, Greece.
- Jdanov, A. A. (1996). *Edebiyat, müzik ve felsefe üzerine*. Fatmagül Berktaş (Çev.), Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Kaplan, A. (2005). *Kültürel müzikoloji*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Karolyi, O. (1995). *Müziğe giriş*. Mehmet Nemutlu (Çev.), İstanbul: Pan Yayınları.
- Khan, S. I. (1994). *İnsan ve evren arasındaki köprü*. Kaan Ökten, Tuğrul Ökten (Çev.), *Müzik ve Tiyatro*, İstanbul: Aritan Yayınevi.
- Khan, S. I. (1996). *Müzik eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Khan, S. I. (2003). *Türk müzik kültürü ve kültürel küreselleşme*. Ankara: Evrensel Kitabevi.
- Konuralp, S. (2004). *Film müziği / tarihçe ve yazılar*. İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Owsinsky, B. (2009). *The recording engineer's handbook*. Boston: Course Technology.
- Sarioglu, H., Brandner, S., Habberger, M., Jacobsen, C., Lichtmannegger, J., Wormke, M., & Andrae, U. (2008). Analysis of 2, 3, 7, 8-tetrachlorodibenzo-p-dioxin-induced proteome changes in 5L rat hepatoma cells reveals novel targets of dioxin action including the mitochondrial apoptosis regulator VDAC2. *Molecular & cellular proteomics*. 7(2): 394-410.
- Say, A. (1994). *Müzik tarihi*. Ankara: Ansiklopedisi Yayınları.
- Selanik, C. (1996). *Müzik sanatının tarihsel serüveni*. Ankara: Doruk Yayıncılık.

- Sun, M. (1969). *Türkiye'nin kültür-müzik-tiyatro sorunları*. Ankara: Ajans Türk Yayını.
- Terlikol, G. (2006). Klarinette boehm mekanizmasının bulunuşu ve işleyiş biçimi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Uçan, A. (1994). *İnsan ve müzik insan ve sanat eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Ünlü, C. (2004). *Gel zaman git zaman: fonogram, gramofon, taş plak*. İstanbul: Pan Yayınları.
- Webern, A. (1998). *Yeni müziğe doğru*. Ali Bucak (Çev.), İstanbul: Pan Yayınları.
- Yıldırım, V. (2003). *Müzik felsefesine giriş*. 3.Baskı, İstanbul: Bağlam Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Although music has remained as a description for hundreds of years, it is the art of expressing and expressing the feelings and thoughts that people can not express with words and phrases with notes and voices. Throughout history, people have used it for a myriad of purposes, such as communicating music, expressing emotions and thoughts, acting, sadness. Today, your country still communicates with certain regions, such as the whistle and melody that people have developed in the unreachable springs of the Black Sea region.

Music continues to connect people as a means of communication, connecting them together. The film industry also has to keep up with the latest music technological innovations that are most needed for music. Cinema serves similar purposes, and in fact, it connects with music from many directions. It is the main purpose to transfer people to a specific topic, to do it entirely in a script and to influence people. When film awards are awarded, these words must be evidence that the highest rate is the priority. Because both cinema and music serve the same purpose, visuality and auditory complement each other at the point of capturing emotion deeper. What is the effect of your research on the problem culm, your music on the cinema? Since when did the film industry benefit from music? Are the film and music sectors working together to serve a common purpose? It creates answers to your questions. The purpose of the research is to explain how much music has strengthened on humans, even in cinematography and other audiovisual arts that have been left out.

In today's film industry, it is becoming clear that the use of music and sound has come to an end. It is important to understand how important it is to all the employees of the film and film industry today that all staff, field specialists, and instructors are important to the film industry, and that it is more and more effective for the field specialists and trainers to move visual and audial arts in a whole. When the research data are collected, the findings obtained by using the literature and literature review method are also collected in a historical and logical framework. The first reason is the result of an important question. This is a noisy operation of the cinema display device (projection). So it is suggested that your music was used to cover the sound that this instrument emits.

Considering that the projection device is in the same place as the audience at that time, there is a disturbance in the voice. If only the music was needed for this reason, the problem should have been solved by removing the projection device from the audience and removing it from the hall. However, music continued in the cinema. Research has revealed that the only reason why cinema and music are together is not a projection machine. Because there is no sound in the movie theater except for the noise of the projection. Therefore, silence was thought to strengthen the audience's adaptation and music was used to overcome silence as another explanation in the context of the necessity of music to cinema. Dialogue, silence in a movie theater where there are no surroundings and effects, is overcome with rhythmic and / or melodic music, and a percussion instrument is put into the effects, which is interpreted by the spectator as perceiving support of pale motion pictures and images. Apart from this, the third interpretation, which is seen as important, is musical theoretic view. Sadi Konuralp explains this and compares Opera to cinema. Within the opera there are many art loops including music, ballet, literature, painting, costume costume, acting, directing. From another point of view we can see opera as a combination of painting, literature, theater and music.